

Uitnodigingskader zonnevelden en windmolens in gemeente Heerde.

Startnotitie

Op dit moment ligt het voorlopig ontwerp van de RES1.0 van de Cleantech regio ter inzage voor alle inwoners van gemeente Heerde. Het voorlopig ontwerp RES1.0 is tot stand komen via een interactief proces waar verschillende belanghebbenden en waar ook inwoners een bijdrage aan hebben geleverd. Eind 2021 wordt de definitieve versie van de RES1.0 van de Cleantech regio aangeboden aan het Nationaal Programma RES. Eén van de onderdelen van de RES1.0 is het onderdeel grootschalige hernieuwbare energieopwek. Hier vallen grondgebonden zonnevelden en windmolens onder. Om lokaal uitvoering te kunnen geven aan de strategische lijnen die bij dit onderdeel horen en vanuit de behoefte van de gemeenteraad om duidelijkheid te krijgen over waar wel en waar geen zonnevelden en windmolens komen maken we een uitnodigingskader. In deze startnotitie lichten we toe wat een uitnodigingskader is, wat de uitgangspunten zijn voor het maken van het uitnodigingskader, en hoe we met wie tot het uitnodigingskader komen (het proces).

Het uitnodigingskader

De energietransitie verandert het landschap waardoor ook inwoners intensiever betrokken raken. Om de kwaliteit van de leefomgeving te behouden of zelfs te verbeteren is het belangrijk om duurzame energie opwek op zorgvuldig uitgekozen locaties te plaatsen op een passende wijze waarbij inwoners een grote rol hebben gespeeld. Zodat gemeente Heerde op een duurzame manier kan voorzien in (een deel van) haar energiebehoefte met lokale betrokkenheid.

Zonnevelden en windmolens vragen om ruimte in de gemeente Heerde. Ons huidige beleid is niet ingericht op de toekomstige ruimtevraag van energieproductie. In onze Structuurvisie uit 2012 zijn de genoemde mogelijkheden voor grootschalige energieprojecten bijvoorbeeld zeer beperkt. En ook onze bestemmingsplannen bieden nu geen ruimte om windmolens of zonnevelden mogelijk te maken. Wanneer een initiatiefnemer met een verzoek voor een zonneveld of windmolen komt kunnen wij niet aangeven of het initiatief wenselijk is of niet. Daarom werken we nu aan een uitnodigingskader. Het kader maakt duidelijk aan initiatiefnemers waar zonnevelden en windmolens op welke manier mogelijk zijn. Het is een methodiek voor de gemeente om initiatieven te beoordelen en kwaliteit te bewaken, en het geeft inwoners een beeld van wat ze kunnen verwachten over wat er in hun omgeving plaats vindt, hoe ze hierin meegenomen worden, hoe ze

hiervan kunnen profiteren, en hoe ze hier aan kunnen deelnemen. Het kader bestaat uit een drietal hoofdonderdelen:

- Participatie:
 - o Procesparticipatie over hoe met inwoners gecommuniceerd wordt over het initiatief en hoe ze betrokken worden en welke mate van inspraak ze hebben bij het ontwerpproces
 - o Financiële participatie: de mogelijkheden die inwoners hebben om mee te profiteren met het initiatief en/of welke investering in de omgeving gedaan wordt met bijvoorbeeld een omgevingsfonds of groenfonds.
- Ruimtelijke kwaliteit: waar wel en waar niet welke schaalgrootte van zonnevelden en windmolens gerealiseerd mogen worden aan de hand van welke inpassingscriteria op het gebied van landschap, omgeving en natuur.
- Gemeentelijk proces: Een processchema en een beschrijving van het beoordelingsproces en de beoordelingscriteria.

Het kader gaat verder dan een afvinklijst. Het is een uitnodiging aan initiatiefnemers om projecten te ontwikkelen die aansluiten bij de waarde van het gebied, waarbij inwoners en gebruikers van een gebied een actieve rol krijgen, en waarin andere ruimtelijke opgaven zijn verweven. Projecten worden langs een methodische wijze geselecteerd in het proces van vergunningverlening.

Dit is in de geest van de omgevingswet en is een vorm van uitnodigingsplanologie, de aanpak die gemeente Heerde hanteert.

“Bij uitnodigingsplanologie bepalen overheden op hoofdlijnen waar ruimtelijk wel of geen veranderingen gewenst zijn met het oog op lange termijn prognoses en te beschermen waarden. Het is planologie waarbij overheden zich uitnodigend en faciliterend opstellen tegenover initiatiefnemers.” (bron: omgevingsweb)

“Het (potentieel) gebruik van zonne-energie en duurzame energiebronnen wordt als meerwaarde meegewogen bij toepassing van uitnodigingsplanologie.”(bron: coalitieakkoord gemeente Heerde 2018-2022)

Het eindresultaat bestaat uit twee delen:

1. Een inhoudelijk document met de onderbouwing van de gemaakte keuzes voor het uitnodigingskader inclusief een uitwerking van het gemeentelijke proces.
2. Een visueel aantrekkelijke vertaling van de hoofdonderdelen van het uitnodigingskader die duidelijkheid geeft over wat waar kan komen voor initiatiefnemer, inwoners en gemeente

Omdat we met de samenleving gezamenlijk het kader ontwikkelen kunnen we op dit moment nog niet aangeven hoe het eindresultaat er precies uit gaat zien.

Uitgangspunten

De opgave

Het bod in het voorlopig ontwerp RES1.0 van de Cleantechregio is 1,07 TWh hernieuwbare energie in de regio voor 2030. Hiervan wordt 0,51 TWh opgewekt met grootschalig zon op dak. Grondgebonden zonnevelden leveren een aandeel van 0,45 TWh, waarvan 0,23 TWh al vergund is, en met windmolens wordt 0,11 TWh opgewekt. In aantallen is dit een opgave voor de regio van:

- 5 windmolens voor 2030 in de hele regio (binnen de bufferzone uit het Wespandief onderzoek van Provincie Gelderland waar de hele gemeente Heerde binnen valt).
- Ongeveer 110 hectare (totaal grondgebonden zonnevelden minus het aantal hectare vergunde hectares en minus de opgave die Apeldoorn zichzelf nog heeft toebedeeld van 160 hectare.)

De RES is een opdracht vanuit het klimaatakkoord. De doelstelling van het Nederlands klimaatakkoord is om 49% minder CO₂ uit te stoten voor 2030. Gemeente Heerde is aangesloten bij het Gelders Energieakkoord. Hier werken bijna 250 Gelderse organisaties samen om 55 % minder CO₂ uit te stoten in 2030 en te komen tot een klimaat neutrale provincie in 2050. Dit is een hogere doelstelling dan het klimaatakkoord. Ook zijn we onderdeel van de Cleantechregio die een ambitie hanteert van energieneutraliteit in 2030. Los van alle ambities en doelstellingen gaan we voor het uitnodigingskader gebiedsgericht aan het werk en gaan we, net als in het RES traject, uit van de potentie van het gebied. Hoeveel we als gemeente Heerde gaan opwekken zal dan ook uit dit traject blijken.

RES1.0 Cleantechregio als vertrekpunt

Voor de inhoud van het kader hanteren we de strategische lijnen die zijn uitgezet in het voorlopig ontwerp RES1.0 van de Cleantechregio. Deze worden vertaald naar lokale kaarten en keuzes. Dit betekent voor windmolens dat:

- De haalbaarheid van het zoekgebied in het voorlopig ontwerp RES1.0 dat binnen ons grondgebied met inwoners en gebruikers van het gebied wordt onderzocht;
- Clustering van windmolens de voorkeur hebben die op minimaal 5 kilometer afstand van elkaar liggen;

Dit betekent voor zonnevelden dat:

- de regionale zonneladder als vertrekpunt wordt genomen. Deze heeft 4 treden: 'ja graag' , 'ja-mits' , 'nee-tenzij' en 'nee' . Ieder landschapstype is ingedeeld op een trede en afgestemd op de ruimtelijke en ecologische karakteristiek en de lokale gebiedsopgave in dat landschap. Het is een voorkeursvolgorde waarbij naarmate een landschapstype minder de voorkeur heeft, aan meer voorwaarden voldaan moet worden;

Ook kijken we bij het vorm geven van het kader naar de lokale inbreng die is geleverd in lokale ateliers, gesprekken in en reacties op zowel de concept RES en het voorlopig ontwerp RES1.0.

Landschap is leidend

We zijn een groene gemeente met hoge natuurwaarden. We nemen ons rentmeesterschap voor het landschap serieus. De hoge natuurwaarde en landschapsontwikkeling is dan ook leidend in ons beleid. Daarom hanteren we 'landschap is leidend' als één van de uitgangspunten in dit kader.

Dit betekent dat:

- Energieprojecten leveren een bijdrage aan landschapsopbouw;
- Schaal sluit aan bij landschapsstructuur;
- De ontwerpprincipes die we gaan opstellen zijn leidend;
- Functiemenging en/of het combineren van ruimtelijke opgaven is een eis;
- Ecologische verbetering op de locatie is een eis (bodem, water, biodiversiteit etc.).

Zonnevelden en windmolens beiden nodig en ruimte voor innovaties

Het uitnodigingskader richt zich, in lijn met de RES, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn de bewezen technieken die op relatief korte termijn substantieel kunnen bijdragen aan het vergroten van het aandeel duurzame opgewekte elektriciteit op ons eigen grondgebied. Daarnaast staan we open voor kleinschalige innovatieve oplossingen en andere technieken zoals waterkracht, waterstof, warmtewinning uit oppervlakte- en afvalwater, en geothermie. Hier nemen we geen concrete kaders voor op in het kader. Innovaties vragen om maatwerk daarom gaan we graag met initiatiefnemers die zich melden in gesprek.

In het voorlopig ontwerp RES1.0 geeft energienetbeheerder Liander het belang van een goede verhouding van de opwek van zonne-energie en windenergie (bij voorkeur 50-50) aan en doet ze de oproep om de opwek van zonne-energie en windenergie op één station of locatie te laten plaatsvinden. De opwek van zonne-energie en windenergie verschilt per seizoen, per dag en per uur. In de zomer en overdag kan er meer zonne-energie opgewekt worden terwijl de energievraag

niet volledig op die momenten plaatsvindt. Het waait minder wanneer de zon schijnt en veelal schijnt de zon niet als het waait. De profielen van wanneer de zon schijnt en wanneer het waait vullen elkaar aan. Een combinatie van windmolens (hoe groot ze ook zijn) en zonnepanelen is gunstig in de zin dat de netaansluiting en infrastructuur zo beter gebruikt wordt. De kosten voor het netwerk zijn hiermee lager. Deze kosten worden verrekend over de netwerkkosten die elk huishouden betaald voor het netwerk in zijn energierekening. Hoe meer netwerk investeringen nodig zijn, hoe hoger de kosten voor de huishoudens oplopen.

Gebiedsgericht aan de slag (procesparticipatie)

We maken het uitnodigingskader met onze inwoners en gebruikers van ons grondgebied. Dit wordt beleidsparticipatie genoemd. We nemen een regierol in de energietransitie door met inwoners zorgvuldig gekozen plekken aan te wijzen met bijhorende kaders om het op die plekken passend vorm te geven. Hierbij nemen wij het gebied als uitgangspunt. De kracht van het gebied, andere ruimtelijke opgaven die spelen zoals droogte, de landbouwtransitie en het stimuleren van biodiversiteit worden gecombineerd met de energie van mensen en organisaties die in het gebied actief zijn. Zo staat de beleving en het gebruik van het gebied centraal en nemen we lokale initiatieven en -ontwikkelingen mee.

Via een interactief en iteratief proces geven we vorm aan het uitnodigingskader. We nodigen inwoners en andere stakeholders uit om actief vorm te geven aan het uitnodigingskader. Dit doen we door ze te raadplegen via gebiedsateliers, participatieplatform [‘samenwerkenaanheerde.nl’](https://samenwerkenaanheerde.nl), en vragen uurtjes. Het zijn onze inwoners die het gebied het beste kennen en ons kunnen helpen om naast de functionele waarde van het gebied ook uit te gaan van de belevings- en emotionele waarde. We stellen een klankbordgroep samen die ons adviseert in de inhoud en de vorm van het kader. Deze klankbordgroep bestaat bijvoorbeeld uit een afvaardiging van de energiecoöperatie Heerde Energiek, LTO Noord, Natuurbelangenvereniging KNNV, een vertegenwoordiger vanuit de toerismesector en vertegenwoordiging vanuit de dorpsraden Veessen-Vorchten en Wapenveld. We vragen de klankbordgroepleden om tussentijdse uitwerkingen van het kader te beoordelen en aan te scherpen. Vanuit hun expertise helpen ze ons, als externe betrokkenen, om te komen tot een praktisch toepasbaar en breed gedragen eindresultaat.

We gaan het gesprek met inwoners en andere stakeholders aan op basis van relevante informatie, kaders en duidelijke vraagstelling. We sturen hierbij op constructieve gesprekken door ruimte te geven om te zeggen ‘hoe het niet moet’ en daarbij te verwoorden ‘hoe het dan wel moet’. We creëren een open en veilige omgeving om te stimuleren dat deelnemers met een open blik naar elkaar luisteren, en we stellen gebiedsbelangen boven individuele belangen.

We eisen ook een gebiedsgerichte aanpak van de initiatiefnemers die, wanneer het kader gereed is, een voorstel hebben voor een zonneveld of windmolen. Initiatiefnemers krijgen de opdracht om de directe omgeving mee te laten profiteren van de opbrengsten van het initiatief en ze een actieve rol te geven in de ruimtelijke en organisatorische vormgeving hiervan. Met het gebied worden afspraken gemaakt over grondvergoedingen, omgevingsfondsen of gebiedsfondsen, maar ook over de exacte locatie van het initiatief en het ontwerp ervan. Dit onderdeel wordt verder uitgewerkt in het kader.

Het proces

Het overzicht hieronder geeft de verschillende momenten en vormen weer waarop inwoners en gebruikers van Heerde betrokken worden bij het vormgeven van het uitnodigingskader. Dit zijn de groene vakken aan de bovenkant van de tijdslijn. Aan de onderkant van de tijdslijn staan de bestuurlijke momenten weergegeven in witte vakken, en de tussenresultaten in blauwe vakken.

De data in het schema voor de activiteiten staan nog niet vast. In de eerste bijeenkomst van de interne werkgroep stemmen we de data af en gaan we de bijeenkomsten daadwerkelijk inplannen. Rondom elke participatie activiteit en resultaat oplevering komen we als werkgroep samen om de aanpak en resultaten te bespreken. Daarnaast wordt samen met de communicatiespecialist een communicatiekalender gemaakt met momenten waarin inwoners via lokale media en social media op de hoogte worden gebracht van het traject, momenten waarbij ze kunnen aansluiten en meepraten, en uitkomsten van activiteiten.

